

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

زندگانی تحلیلی بختتو ایان ما

انچه دواژد کانه
تکلیف استکار عاقل اریب
نرهغه و عفر استار اریب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زندگانی تحلیلی پیشوایان ما ائمه دوازده گانه علیهم السلام : قسمت مربوط به حضرت امام حسن عسکری علیه السلام

نویسنده:

عادل ادیب

ناشر چاپی:

دفتر نشر فرهنگ اسلامی

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	زندگانی تحلیلی پیشوایان ما (علیهم السلام)
۶	مشخصات کتاب
۶	امام حسن عسکری
۷	روش امام در رویارویی با حوادث
۷	اشاره
۷	موضع نخستین: موضع او در برابر حکومت و حکمرانان
۸	موضع دوم: موضع امام از نظر حرکت و جنبش علمی و آموزش عقیدتی
۹	موضع سوم: نظارت بر پایگاه‌های مردمی خود و پشتیبانی از آن پایگاه‌ها
۱۰	موضع چهارم: موضع امام در آماده کردن مسأله غیبت
۱۰	امام راه غیبت فرزندش مهدی را هموار می‌سازد
۱۲	پاورقی
۱۲	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

زندگانی تحلیلی پیشوایان ما (علیهم السلام)

مشخصات کتاب

سرشناسه: ادیب، عادل

عنوان قرارداد: الائمه الاثنا عشر (ع) در اسه تحلیله. فارسی

عنوان و نام پدیدآور: زندگانی تحلیلی پیشوایان ما ائمه دوازده گانه (ع) / تالیف عادل ادیب؛ ترجمه اسدالله مبشری.

مشخصات نشر: تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: نه، ۲۳۴ص.

شابک: ۱۸۰۰۰ ریال (چاپ بیست و دوم)؛ ۲۵۰۰۰ ریال (چاپ بیست و سوم)؛ ۳۶۰۰۰ ریال (چاپ بیست و پنجم)؛ ۲۶۰۰۰ ریال

۷-۱۷۳-۴۷۶-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فاپا (چاپ بیست و چهارم)

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Adel Adib. The biography of our leaders ...

یادداشت: چاپ بیست و دوم: ۱۳۸۶.

یادداشت: چاپ بیست و سوم: ۱۳۸۷.

یادداشت: چاپ بیست و چهارم.

یادداشت: چاپ بیست و پنجم: ۱۳۸۹.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس.

موضوع: ائمه اثنا عشر

موضوع: امامت

شناسه افزوده: مبشری، اسدالله، ۱۲۸۸ - ۱۳۶۹، مترجم

شناسه افزوده: دفتر نشر فرهنگ اسلامی

رده بندی کنگره: BP۳۶/۵/الف۴الف۹۰۴۱ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵

شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۷۵۵۱۳

امام حسن عسکری

امام حسن عسکری (ع) همراه پدر، امام هادی (ع) ناراحتی‌های بسیار تحمل کرد و بیشتر زندگانی را در پایتخت عباسیان سپری ساخت. او همه‌ی رنج‌ها و گرفتاری‌هایی را که پدر بزرگوارش با آن روبرو بود احساس کرده بود و امامت را پس از پدر به عهده گرفت، حالی که بیست و دو ساله بود. کارها و مواضع او (ع) به عنوان مرجع فکری و روحی اصحاب، و پایگاه او ادامه راه و موضع پدر بود و مصالح عقیدتی و اجتماعی آنان را مراعات می‌کرد. علاوه بر آن چه گفته شد: برنامه‌ریزی و مقدمه چینی و آمادگی برای غیبت فرزندش حجه بن الحسن، مهدی (ع) نیز از وظایف وی بود. در عصر امام (ع)، دشواری‌ها و گرفتاری‌ها پیش آمد و از قدرت عباسیان کاست تا آن جا که موالی و ترکان بر حکومت دست یافتند. در آن محیط وجودی که حکومت ناتوان شده بود، این انتظار می‌رفت که فشار و شکنجه و آزار به امام (ع) و یارانش تخفیف یافته باشد. اما چنین نشد و بلکه موج سختگیری و فشار و

آزار بالا گرفت و با دست خلیفه معتمد، به اوج خود رسید. [صفحه ۲۶۷] بیم و وحشت از فعالیت امام و حرکت او تنها منحصر به خلیفه نبود بلکه در خط عمومی اجتماعی نمودار گردید که خلیفه جز یکی از آن افراد نبود. آن خط اجتماعی، همه گیر و پیوسته، در مقابل خط امام و برنامه فکری و سیاسی او بود و با طرح حاکم که در این خط اجتماعی عام و طبقه‌ی ذی‌نفع منحرف نمودار می‌گردید متمایز و متناقض بود. از این جا بود که پیوسته میان آن دو خط متناقض، کشمکش وجود داشت و کوشش‌های حاکم برای دور نگه داشتن طرح و برنامه‌ی امام (ع) و رهبری او از صحنه اجتماعی و سیاسی و بازخواست از او در هر عمل فعالانه و یا هر حرکت دخالت می‌کرد. حتی برای کوچک‌ترین فعالیت و تحرک یا سخن چینی بی‌معنی، یا خبری بی‌اهمیت، قدرت حاکم به دست و پا می‌افتاد. متوکل او را به زندان انداخت بی آن که سبب آن کار را بگوید و تردید نیست که سبب، همانا دشمنی و حسد و قبول افترای سخن چینان بود. هم آن سان که بین پدران بزرگوار امام (ع) با متوکل جریان داشت و آنان پیوسته گرفتار در بدری و حبس و قتل و انواع آزارها و شکنجه‌ها می‌بودند. چنین روایت کرده‌اند که حضرتش (ع) به دست معتمد مسموم گردید و به شهادت رسید. [۱]. از این رو بود که توقع تحفیف و فشار، و فرو نشستن موج وحشت به مرور ایام نمی‌رفت، بلکه به حکایت تاریخ بر آن شدت‌ها و رنج‌ها می‌افزود. این کینه‌ی روزافزون در جنگ با امام (ع) سبب اصلی و موجب فهم واقعه‌ی «غیبت» گردید و انشاءالله به زودی آن را توضیح خواهیم داد.

روش امام در رویارویی با حوادث

اشاره

مواضع امام (ع) و برنامه‌هایش را در برابر حوادث می‌توان چنین تقسیم کرد: [صفحه ۲۶۸]

موضع نخستین: موضع او در برابر حکومت و حکمرانان

موضع او در برابر حکومت و حکمرانان است. سیاست عباسیان رویاروی پیشوایان (ع) از عهد حضرت امام رضا (ع) روشن و آشکار بود و در این نکته خلاصه می‌گردید که عباسیان، کوشش شدیدی داشتند تا امام و اهل بیت را در دستگاه حکومت وارد کنند و او را در آن محیط منحل نمایند و پیوسته مراقب باشند و امام را زیر نظر بدارند تا وی را از پایگاه‌های خود و از یاران و پیروانش دور سازند. این سیاست مزورانه درباری حضرت امام حسن عسکری (ع) اجرا شد و حکومت توانست از آن، امتیازات فراوان به دست آورد. حضرت امام عسکری (ع) نیز مانند پدر ناچار شد در سامره اقامت کند و مجبور بود به دربار برود و هر دوشنبه و پنجشنبه در بارگاه خلیفه حضور یابد. اما موضع و برخورد او در مقابل حکمرانان مانند موضع پدر بزرگوارش (ع) در ارتباط با حکومت، محتاطانه بود بی آن که توجهی را جلب کند یا در دستگاه حکومت وارد شود، بلکه رابطه‌ی او به پیروی از خط پدرانش در برابر قدرت و دولت عباسی، رابطه‌ای بود ظاهری و به شکل روابط روز. موضع منفی امام (ع) در برابر حکومت، احترام و منزلتی رفیع برای وی فراهم آورد. این مسئله را از علاقه‌ی وزیران زمانش به او مشاهده می‌کنیم و می‌بینیم که امام چگونه شخصیت و جلال خود را حتی بر کسی که از حیث کینه به اهل بیت و از نظر انحراف، شدیدترین مردم بود، یعنی «عبدالله بن یحیی بن خاقان» تحمیل کرد. عبدالله می‌گفت: هیچ مردی از علویان مانند حسن بن علی بن محمد بن علی الرضا (ع) در سامرا از حیث آرامش و سکون و عفاف و پاکی و شرف و بزرگی نزد خاندانش و نزد همه‌ی بنی‌هاشم که او را بر همه‌ی سالخوردگان قوم خود برتری و سیادت دادند، ندیدم و نشناختم [۲]. [صفحه ۲۶۹] از گفتار وزیر مزبور، اندازه‌ی احترام و تقدیس او در مورد امام (ع) ملاحظه می‌گردد. امام یکبار به دیدار او رفت و در جلسه‌ای کوتاه با او روبرو گردید و خواست به آنان بفهماند که ایستادن او در

کنار وزیر و همراه شدنش با او به جهت انتقاد از ستمگری و انحراف و فساد است که دستگاه دولت را در بر گرفته است. به این منظور است که هر کجا حق و حقیقتی وجود داشته باشد امام آن را تأیید می‌کند. زیرا نزد او مسأله‌ی امت و مکتب بالاتر و برتر از دشمنی و عداوت‌های شخصی و اختلافات است. شاید هم می‌خواست آنان را به اشتباه دراندازد تا نپندارند که او بر ضد سیاست آنان است و آنان را محکوم می‌کند. شاید هم علت این بود که حاکم را وادار سازد تا از فشار و تعقیبی که یاران امام از طرف حکومت دچار آن بودند بکاهد. امام (ع) می‌خواست در ملاء عام یا در محل عمومی با وزیر ملاقات کند! وقتی وزیر در جای خود نشسته بود حاجب اطلاع داد که «ابومحمد بن الرضا» در آستان در اطاق است. این خبر، توجه و احترام وزیر را جلب کرد. احمد فرزند او گفت: «از چیزی که از آنان شنیدم تعجب کردم و از گستاخی‌شان به شگفت دچار شدم که چطور جرئت کرده‌اند در محضر پدرم آیند که جز خلیفه یا ولیعهد، دیگری در آن محضر راه نداشت. او می‌افزاید: «مردی خوش قامت و زیباروی، با اندامی متناسب، جوان، با جلالت و هیبت دلنشین وارد شد. پدرم به او نظر کرد. برخاست و چند گام به سوی او رفت. او را در آغوش کشید و روی او را بوسید و بر سینه‌اش بوسه داد و او را بر بالای مجلس در محل نماز خود نشانید و در کنار او نشست و روی به او آغاز سخن کرد و مدح او گفت». احمد بن عییدالله» همچنان در کار و رفتار پدر با امام شگفت زده باقی ماند. از پدر رخصت خواست که از او پرسشی کند و گفت: «ای پدر مردی که صبح با جلال و عزت و احترام با او برخورد کردی کیست؟» گفت: ای فرزند [صفحه ۲۷۰] او، امام رافضیان «حسین بن علی» است. آن گاه خاموش گردید. من نیز خاموش شدم. گفت: «ای فرزند اگر امامت از دست خلفای ما بنی‌عباس بدر رود، هیچ کس از بنی‌هاشم جز او به جهت فضل و عفاف و زهد و عبادت و اخلاق نیکو، شایسته‌ی خلافت نیست». [۳]. این مطلب بر این دلالت دارد که برای امام، از حیث محبت و عظمت و ادراک عدالت و شایستگی برای در دست گرفتن حکومت چه عقیده‌ای وجود داشت. امام عسکری (ع) درباره‌ی بعضی از حوادث سکوت اختیار می‌کرد بی آن که به طور مثبت یا منفی، در مورد آن نظری ابراز فرماید، همان گونه که با رهبر شورش «زننگ» که مدعی بود به امام علی (ع) منسوب است، رفتار کرد. شورش او برخاسته از برنامه و خط مشی اهل بیت نبود. کشتار مردمی بسیار و مصادره‌ی اموال و آتش زدن شهرها و به اسارت بردن زنان، هیچ یک از آن کارها، حساب یا انگیزه‌ی دینی نداشت. موضع امام (ع) درباره‌ی رفتار شورشیان به علت کارهای خلاف احکام اسلامی که مرتکب شده بودند قطعا موضع مخالف و محکوم کننده بود. امام، سکوت را ترجیح داد، از روش آنان عیب‌جوئی نکرد به تفصیل آن هم توجه نفرمود. اگر چنین کرده بود این کار تأیید ضمنی دولت به شمار می‌رفت. چرا که شورش «زننگ» با توجه به نقطه ضعف‌های فراوان و منفی آن، در نهایت، برای ضعیف کردن حکومت عباسیان و درهم شکستن قدرت و نفوذشان با هدف‌های امام (ع) تطبیق می‌کرد و آن امری بود که شایستگی داشت که امام (ع) برای مصالح نهضت و فعالیت خود از آن استفاده کند. چه، هر چند بین معارضان اختلاف باشد اما بالنتیجه همگی در مخالفت با دشمن واحد، اشتراک منافع دارند. چنین بود وضع حاکم. [صفحه ۲۷۱] امام (ع) از نتایج جنبش «زننگ» استفاده می‌برد، زیرا دولت، ناتوان می‌گشت و نمی‌توانست در دو جبهه بجنگد و یا نیازهای سنگین خود را در دو جبهه تأمین کند. شاید آن شورش سبب می‌شد که تا حدی از فشار بر جبهه‌ی امام بکاهد، هر چند دولت می‌دید که فعالیت امام (ع) خطرناک‌تر از خطر شورش «زننگ» است و اثر آن در دراز مدت بیشتر از جنبش «زننگ» است که به زودی از میان می‌رفت.

موضع دوم: موضع امام از نظر حرکت و جنبش علمی و آموزش عقیدتی

مواضع علمی او (ع) در پاسخ‌های قاطع و استوار در مورد شبهه‌ها و افکار کفرآمیز و بیان کردن حق، با روش مناظره و گفتگوهای موضوعی و مناقشه‌ها و بحث‌های علمی، و همزمان با آن فعالیت‌ها، کوشش‌های دیگر از قبیل صادر کردن بیانیه‌های علمی و تألیف کتاب و مانده‌های آن را بر عهده داشت. با این مجاهدتها، از طرفی امت مؤمن را به شخصیت مکتبی و فکری خود مجهز می‌کرد، و

از طرف دیگر پایداری و ایستادگی‌شان را در برابر جریان‌های فکری که علیه مکتب، خطری را تشکیل می‌داد، تضمین می‌فرمود، و آن را در نطفه خفه می‌نمود. امام (ع) با دانش گسترده‌ای که درباره‌ی محیط داشت توانا بود که آغاز آن مسایل را احساس کند و اهمیت و اثر آن را بسنجد سپس برای از بین بردن آن، برنامه‌ریزی نماید. از این رو، موضع امام عسکری (ع) هنگام اقامت در مدینه با اهمیت دادن او به تهیه‌ی برنامه شکل پیدا کرد. کندی (ابویوسف یعقوب بن اسحاق) فیلسوف عراقی در زمان امام (ع)، پیرامون متناقضات قرآن، کتابی تدوین کرد. امام [صفحه ۲۷۲] به وسیله‌ی بعضی از منسوبان به حوزه‌ی علمی او، با او تماس گرفت و کوشش او را با شکست روبرو کرد و کندی را قانع فرمود که در اشتباه بوده است. [۴] کندی توبه کرد و اوراق خود را سوزانید. [۵] امام (ع) بیانات علمی قابل توجهی در باب خلق قرآن [۶] برای ابوهاشم جعفری ایراد فرمود و بیاناتی ارزشمند در باب تفسیر قرآن دارد. [۷].

موضع سوم: نظارت بر پایگاه‌های مردمی خود و پشتیبانی از آن پایگاه‌ها

موضع امام (ع) در این زمینه، نظارت بر پایگاه‌های مردمی خود و پشتیبانی از آن پایگاه‌ها و بالا بردن درجه‌ی آگاهی آن‌ها و مجهز کردن آن با همه اسلوب‌ها و روش‌های پایداری و بالا بردن به سطح پیشندان متعهد بود. امام (ع)، غالباً آنان را هشدار می‌داد تا در دام عباسیان نیفتند و در مصائب روزگار از نظر اقتصادی و اجتماعی به علت بدبختی‌ها و رفتار بی‌رحمانه حکام که با آن روبرو می‌شدند، به آنان کمک می‌رسانید. امام (ع) برای «محمد بن علی سمري» از یاران خاص خود و نایب چهارم فرزندش (ع) «حجۀ المهدی» (ع) در غیبت صغری، برای پرهیز از فتنه نوشت: «فتنه‌ای است که شما را گمراه می‌کند... پس آماده و هشیار باشید» [۸]. به یاران خود فرمان می‌داد که خاموشی اختیار کنند و از فعالیت خودداری نمایند تا کارها در مجرای خود افتد و حوادث روبراه شود. امام (ع) حتی وقتی یارانش در بند و زندان بودند، آنان را از شکوه [صفحه ۲۷۳] و تظلم باز می‌داشت. یک بار گروهی از اصحاب او را به زندان انداختند و آنان را زیر نظر «صالح بن وصیف» قرار دادند. یاران امام عبارت بودند از: ابوهاشم جعفری، داود بن قاسم، حسن بن محمد عقیقی، محمد بن ابراهیم العمری و دیگران. امام (ع) آنان را آگاه کرد که از کسی که در زندان مدعی است که علوی می‌باشد برحذر باشند که او از آنان نیست. و در جامه‌ی او نوشته‌ای وجود دارد که برای سلطان نوشته است تا به او گزارش کند که از او چه می‌گویند پس یکی از آن گروه، جامه‌ی او را بازرسی کرد و هم آن سان که امام فرموده بود، نوشته را یافت. [۹]. دیگر از مواضع امام، برخورد او با یارانش بود که آنان را در اوقات مورد لزوم با ارسال پول مورد نیاز یاری می‌داد. برای امام، از مناطق گوناگون اسلامی که پایگاه‌های توده‌ای او آن جا بود، به وسیله‌ی نمایندگان او که در آن مناطق پراکنده بودند اموال بسیار می‌بردند. و امام (ع) با دقت بسیار و با روش‌های گوناگون می‌کوشید تا آن امر را کاملاً از چشم دولتیان بیوشاند و به نحوی پنهانی عمل کند. می‌توان دید که امام، که تحت نظر و در زیر فشار بود، چگونه پولها را تحویل می‌گرفت و به طوری که صلاح می‌دانست به مصرف می‌رسانید بی آنکه دولت از آن فعالیت‌ها چیزی درک کند. بلکه ناتوان و دست بسته در مقابل امام به سر می‌برد، و با وجود کوشش بسیار، از کشف مسأله ناتوان بود و اگر گاهی برخی از اموال را دولت کشف می‌کرد به این علت بود که بعضی از اطرافیان امام (ع) در اتخاذ روش صحیح سهل انگاری می‌کردند. [۱۰]. دولت عباسی در برابر یاران امام (ع) و در پایگاه‌هایی که پشتیبان او بودند، قاطعانه و بی‌رحمانه ایستادگی می‌کرد و برای از میان برداشتن خط مشی [صفحه ۲۷۴] و برنامه‌ی امام و پراکندن و اداره کردن یاران او کوشش‌های فراوان به عمل آورد و با مال بی‌حساب بسیار و عیش بی‌دغدغه‌ی اشرافی دست به خریداری وجدان‌ها زد. موضع امام در مقابل آن کوشش‌ها، پندگوئی بود که به یاران دل‌داری می‌داد و می‌فرمود: «تهی دست و با ما بودن، بهتر که توانگر بودن و با غیر ما بودن. کشته شدن با ما، بهتر که زنده بودن با دشمن ما. ما برای هر کس که به ما پناه آورد، پناهگاهیم و برای آن کس که بخواهد به وسیله‌ی ما ببیند، نوریم، و آن کس را که به ما پناه آورد، عصمتیم و هر کس که ما

را دوست بدارد، به حقیقت در بزرگی و مقام با ما است و هر کس که از ما منحرف گردد، جای او در آتش است».

موضع چهارم: موضع امام در آماده کردن مسأله غیبت

امام عسکری (ع) که به وضوح می‌دید که اراده‌ی الهی برای ایجاد دولت «الله» بر روی زمین، و در بر گرفتن همه‌ی جهان انسانیت و گرفتن دست مستضعفان در زمین - تا خوف آنان به امنیت خاطر تبدیل گردد، و خدای را عبادت کنند، و هیچ چیز را شریک او نگیرند... - بر این تعلق گرفته است که فرزندش غیبت کند. او می‌دانست که هموار کردن راه غیبت فرزندش بر عهده‌ی اوست و این کار از این روست که بشر به ادراک و معرفت حسی عادت کرده است و برای این انسان که فقط چنین می‌اندیشد، دشوار است که به تفکر وسیع دست زند. محیط امام (ع) که محیطی فاسد و منحرف بود و سطح روحی آن پائین آمده بود، نمی‌توانست تا ژرفای این ایمان، بالائی گیرد و به بلندای این تفکر دست یابد. به خصوص که غیبت امام رویدادی بود که در تاریخ امت، ماندی [صفحه ۲۷۵] نداشت. سخنان معجزه آسای پیشین و نصوص فراوان و پیاپی، به آمدن مهدی (ع) بشارت می‌داد و در این مورد روایات متواتر و صحیح از حضرت نبی اکرم (ص) موجود است و مؤلفان صحاح که معاصران آن زمان بوده‌اند یا پیش از آن زمان می‌زیسته‌اند، این سخنان را روایت کرده‌اند. بخاری و مسلم و احمد بن حنبل... از آن جمله‌اند. اینک می‌گوئیم اگر چه همه‌ی این نصوص و تبلیغات به طور کلی اثری بزرگ و عمیق در رسوخ فکر «انتظار مهدی (ع)» در نفوس مسلمانان داشت و ایمان آنان به این معنی، با عمق ایمان فرد و وسعت تفکر و اعتقاد مذهبی او در اسلام متناسب بود، اما آن نصوص، بیش از این نبود که از یک طرف به امام کمک کند تا مردم را به ایمان بر غیبت قانع سازد و از طرف دیگر برای مردم ثابت کند که غیبت در مورد فرزندش مهدی (ع) صورت می‌گیرد. دشوارترین کاری که امام عسکری (ع) به عنوان پدر مهدی (ع) متحمل آن بود و مسئولیت آن را بر عهده داشت، این بود که مردم را قانع سازد که زمان غیبت فرا رسیده است و تنفیذ آن امر در شخص فرزندش امام مهدی (ع) صورت گرفته است. این معنی بالنسبه به فردی عادی، امری دشوار بود، چه، امکان داشت آن فرد، ناگهان ایمانش متزلزل گردد. درباره‌ی غیبت، در منطق ایمان فرد عادی به شکل مؤجل تفاوت زیادی وجود دارد. فرد نمی‌تواند اثر آن را در زندگانی و بین ایمان به غیبت و اعتقاد به تنفیذ آن در زمان معاصر، حس کند. بررسی و ملاحظه‌ی آن معنی در فرضیه توضیحی زیر وجود دارد. اگر شخصی که در صدق گفتارش تردید نداریم به ما خبر دهد که به زودی رستاخیز برپا می‌شود، یا به زودی اجل ما فرا می‌رسد، چنین خبری به ایمان ما به او صدمه می‌زند و در آن خدشه وارد می‌کند. زیرا ایمان به قبول وقوع چنین امری به نیروی مضاعف ایمان و اراده نیاز دارد و باید همه‌ی قدرت ایمانی [صفحه ۲۷۶] و روحی خود را بسیج کنیم تا بدین وسیله به این امر غیبی مؤمن شویم. این حقیقت روانی و مشکلات آن، امام را به این راه کشانید که همه‌ی کوشش خود را بذل فرماید تا صدمه‌ی کمتری به افکار مردم وارد شود و اذهان مردم را بدون رد و انکار، برای استقبال از آن آماده سازد و یاران و پایگاههای خود را به ملزم بودن به آن دعوت کند. به خصوص نسلی آگاه پیروانند که هسته‌ی اصلی برای تربیت نسل‌هایی که با فعالیت خود تاریخ دو غیبت صغری و کبری را پایه‌گذاری کردند، تشکیل دهند. باید آن شرایط و اوضاع دشواری را که امام و اصحابش از طرف دولت تحمل کردند و ضرورت عمل و تبلیغ اندیشه‌ی انقلابی مهدی (ع) را که در منطق حکام برای هستی‌شان و بیرون رفتن از محیط قدرتشان و تمرد و مخالفت با دولتشان امری خطرناک بود، بر این بیفزائیم. از اینجا با کمال وضوح، دقت برنامه‌ریزی را که بر عهده‌ی امام (ع) نهاده شده بود و دشواری موضع او را که دعوت و تبلیغ برای فرزندش مهدی (ع) بود، احساس می‌کنیم.

امام راه غیبت فرزندش مهدی را هموار می‌سازد

فعالیت امام عسکری (ع) و برنامه‌ریزی او در تحقق بخشیدن هدف مزبور به دو کار مقدماتی نیاز داشت: ۱- مخفی کردن مهدی

(ع) از چشم مردم و نشان دادن وی (ع) فقط به بعضی از خواص. ۲- آن که به هر ترتیب، فکر غیبت را در اذهان و افکار رسوخ دهد و به مردم بفهماند که این مسئولیت اسلامی را باید تحمل کنند و مردم را به این اندیشه و متفرعات آن عادت دهند. در این باب مشاهده می‌کنیم که اعلامیه‌ها و بیانیه‌های امام عسکری (ع) [صفحه ۲۷۷] در واقع به دنبال همان احادیث و نصوصی بود که از ناحیه‌ی پیامبر اکرم و ائمه پس از ایشان متوالیا در این معنی صادر شده بود. بیانیه‌های امام عسکری سه شکل داشت: الف - اعلامیه‌ها یا بیانیه‌های کلی و عمومی درباره‌ی صفات مهدی (ع) پس از ظهور و قیامش در دولت جهانی که تشکیل می‌دهد. چنان که در پاسخ به پرسش یکی از یاران خود راجع به قیام مهدی (ع) چنین فرمود: «وقتی قیام کند، در میان مردم با علم خود داوری خواهد کرد مانند داوری داود که از بینه و دلیل پرسشی نمی‌کرد» [۱۱]. ب - توجیه نقد سیاسی در مورد اوضاع موجود، و مقرون کردن آن به اندیشه‌ی وجود مهدی (ع) و ضرورت ایجاد دگرگونی‌ها از سوی او. و از این قبیل است: «وقتی قائم خروج کند به ویران کردن منابر و جایگاه‌های خصوصی در مساجد فرمان خواهد داد. این جایگاه‌ها به منظور امنیت و محافظت خلیفه از تعدی، و برای افزودن هیبت او در دل دیگران بنا شده است» [۱۲]. ج - اعلامیه‌های کلی برای پایگاه‌ها و اصحابش که در آن، ابعاد اندیشه غیبت برای آنان و ضرورت آمادگی و عمل به آن از ناحیه‌ی روانی و اجتماعی توضیح داده شده بود، تا غیبت امام (ع) و جدائی او را از آنان بپذیرند. از جمله، امام (ع) به ابن بابویه نامه‌ای نوشت و در آن فرمود: «بر تو باد بردباری و انتظار گشایش. پیامبر فرمود: برتر عمل امت من انتظار کشیدن گشایش است و شیعه‌ی ما پیوسته در اندوه است تا فرزندم ظهور کند. پیامبر اکرم مژده داده است که او زمین را از قسط و عدل پر می‌سازد، آن سان که از جور و ستم آکنده شده است. ای شیخ من، شکبیا باش. ای ابوالحسن علی، همه‌ی شیعیان مرا به شکبائی فرمان ده که زمین از آن خدا است و آن را [صفحه ۲۷۸] به هر کس از بندگانش که بخواهد به ارث وا می‌گذارد و پایان فرخنده، مر پرهیزکاران راست» [۱۳]. ۳- امام عسکری (ع) موضعی دیگر نیز برگزید که وقتی فرزندش از چشم مردم دور شود، وضع را برای قبول غیبت آماده کرده باشد. در آن وقت فقط به خواص اصحاب نمودار می‌گردید و وظیفه تبلیغ تعلیمات و فرمان‌های خود را به واسطه‌ی چند تن از خاصان خود اجرا می‌کرد و این امر را با مکاتبه و توقیع عمل می‌فرمود و به این ترتیب، برای آن چه که فرزندش، مهدی (ع) در غیبت صغرای خود بایستی، عمل می‌کرد، ایجاد آمادگی می‌نمود حال آن که بایستی از مردم پنهان می‌ماند و به وسیله‌ی تعلیمات خود با آنان رابطه برقرار می‌کرد. اگر این مسأله بدون مقدمه و آمادگی قبلی برقرار می‌ماند، برای مردم امری شگفت‌آور و حیرت‌بخش و غافلگیر کننده بود. از این جا بود که امام حسن عسکری (ع) این اسلوب را عمل کرد و آن، برنامه‌ای ویژه برای آماده کردن ذهنیات امت و آگاه شدنشان بود تا آن روش را بپذیرند و بدون حیرت و شگفتی نمودن و همراه داشتن عواقب ناخوشایند و نامحمود، آن را حفظ کنند. این روش، به گونه‌ای بسیط و ساده در دوره‌ی امام هادی (ع) آغاز شد که او (ع) به واسطه‌ی جور و ظلم حکام، از انظار پنهان شد و از راه توقیعات و نامه‌ها برای پیروان خود پیام می‌فرستاد و با آنان تماس می‌گرفت تا شیعیان، به تدریج به این معنی عادت کنند و این روش با فهم و درک مردم بیشتر سازش داشت. [۱۴]. دوستان و طرفداران او عادت کردند که به وسیله‌ی مکاتبه و مراسله با او تماس گیرند و از او (ع) پرسش کنند. [۱۵].

[صفحه ۲۷۹] همچنین نظام و روش و کالتی و وساطتی که امام حسن عسکری (ع) با پایگاه‌های مردمی خود برگزید، روشی دیگر از روش‌هایی بود که برای آن، مسأله غیبت آماده شده بود. شیعیان وقتی اموالی را از حقوق شرعی که بر آنان واجب بود، برای امام (ع) می‌بردند ابتدا به «عثمان بن سعید عمری السمان» وارد می‌شدند و او برای سرپوش گذاشتن بر فعالیت‌های امام (ع) و برای مصلحت او، تجارت روغن می‌کرد. پولهایی را که تحویل می‌گرفت در خیک‌های روغن می‌گذاشت و دور از چشم حکام، برای امام (ع) می‌فرستاد. زیرا اگر بر قضیه واقف می‌شدند همه‌ی آن را مصادره می‌کردند. [۱۶]. در بحث آینده خواهیم دید که نظام «پنهان شدن و به وسیله نواب، مطالب خود را ابلاغ کردن در غیبت صغرای امام (ع) معمول بود و اجرا می‌شد زان پس که مردم به مسلک امامین عسکریین علیهماالسلام به آن خوگر شدند، خاصه در زمان امام حسن عسکری (ع) به آن خو گرفتند، روشی بود که

در غیبت صغرای امام معمول گردید و انشاء الله در مبحث آینده آن را توضیح خواهیم داد.

پاورقی

- [۱] الموسوعه ص ۹۴.
- [۲] ارشاد ص ۳۱۸ و اعلام الوری ص ۳۵۷.
- [۳] ارشاد ص ۳۱۸.
- [۴] دورالائمه از صدر.
- [۵] مناقب - ج ۳ ص ۵۲۶.
- [۶] مدرک سابق.
- [۷] احتجاج - ج ۲ ص ۲۵۰.
- [۸] کشف الغمه، ج ۳ ص ۴۰۷.
- [۹] مدرک سابق و نیز اعلام الوری ص ۳۵۴.]
- [۱۰] به تاریخ غیبت نوشته صدر ص ۲۰۶ مراجعه شود.
- [۱۱] ارشاد ص ۳۲۳.
- [۱۲] مناقب ج ۳ ص ۵۳۶.
- [۱۳] مدرک سابق ص ۵۲۷.
- [۱۴] اثبات الوصیه ص ۲۶۲.
- [۱۵] ارشاد ص ۳۲۳ و کشف الغمه ج ۳ ص ۲۰۷.
- [۱۶] غیبت. از شیخ طوسی ص ۲۱۹ - ۲۱۵.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف

مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل بیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۹۰ IR

۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید

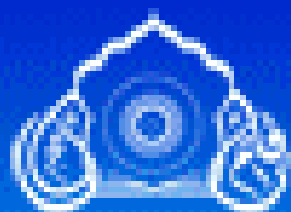
ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می‌دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

